
¶ Kristine Groenhart, *Leer mij je liefhebben. Het bewogen leven van een domineesvrouw*. Atheneum – Polak&Van Genneep, Amsterdam 2009. 318 pp. ISBN 978 90 253 6426. €18,95.

Jur Kerssies, *Thomas Jan Kerssies 1908-1984*. Uitgave in eigen beheer, Baarn 2009. ISBN 978 90 807284 4 8. €21,50.

¶ Gert van Klinken

De predikantenbiografie heeft in Nederland een respectabele traditie. De (auto-)biografie van de ‘domineesvrouw’ is enigszins in de schaduw gebleven van die van haar man, maar ontbreekt evenmin. *Dertig jaren domineese. Herinneringen en vertellingen* door Marie Jeanne de Vrijer-Struijs (1877-1944) vormt in de twintigste eeuw waarschijnlijk het bekendste voorbeeld. Het boek van De Vrijer-Struijs is geschreven vanuit een zeer persoonlijk perspectief, maar niettemin representatief voor het genre: het christelijk geloof en het daaruit voortkomende roepingsbesef staan centraal.

Inmiddels hebben zich enorme veranderingen in de samenleving voltrokken. De kerk is naar de marge gedrongen, met alle gevolgen van dien voor de perceptie van het beroep van predikant. De biografieën van de hervormde domineesvrouw Jo Smit-Liese (1913-1999) en de gereformeerde predikant Thomas Jan Kerssies (1908-1984) maken dat ieder op boeiende wijze duidelijk. Als echtgenote van zendeling (en later predikant) Wolter Smit maakte Jo Liese in de jaren dertig de kerkbouw in het Sumatraanse Sibolangit mee, onder de Japanse bezetting de ellende van de kampen, in naoorlogs Nederland de aanvankelijke plannen voor herkerstening maar daarna vooral de secularisatie. Tom Kerssies werd in 1934 predikant in Burum, waar hij met het gezin de oorlog beleefde. Voor een breder publiek is Kerssies’ levensloop met name interessant door de overstap die hij maakte naar het pastoraat in de psychiatrische zorg (Dennenoord in Zuidlaren en Vogelenzang in Bennebroek). In beide hier besproken publicaties is de auteur verwant aan de gebiografeerde: Kristine Groenhart schrijft over haar grootmoeder, Jur Kerssies over zijn vader. Een andere overeenkomst is hun dankbare gebruik van een zeer welvoorzien familiearchief. Er zijn echter ook opvallende verschillen.

Kristine Groenhart heeft haar bronnen bewerkt om ze voor de hedendaagse lezer toegankelijk te maken. Nadeel, ook door het ontbreken van anno-

tatie, is dat de lezer soms in onzekerheid verkeert wat een letterlijk citaat is van Jo Smit en wat een vrije weergave door haar kleindochter. Niet altijd is duidelijk hoe Groenhart in het haar ter beschikking staande materiaal heeft geselecteerd. Dát er een selectie heeft plaatsgevonden blijkt daaruit dat de core business van het predikantenberoep (zielzorg, verkondiging en reflectie op de inhoud van het christelijk geloof) spaarzaam ter sprake komt. In plaats daarvan wordt de lezer inzage gegund in het intieme leven van Jo Liese en haar man Wolter Smit, waarbij seksuele en relationele problematiek veel ruimte krijgt. Groenharts beschrijvingen van het leven in Indië in de jaren dertig en veertig zijn echter ook interessant voor degene wiens belangstelling uitgaat naar de geschiedenis van kerk en zending. In de na-oorlogse hoofdstukken gaan deze thema’s steeds meer schuil achter het intieme persoonlijke aspect. Wolter Smit was predikant van de Amsterdamse Oudekerk in de jaren zestig, maar over zijn invulling van die functie en de rol van zijn vrouw daarbij blijft *Leer mij je liefhebben* uiterst beknopt. Een vergelijking met de werkzaamheden van het echtpaar De Vrijer-Struijs, een kwart eeuw eerder rond diezelfde Oudekerk, is helaas niet mogelijk. Het ‘document humain’ heeft hier de overhand gekregen op de biografie van een domineesvrouw. Het belang voor de kerkgeschiedenis is vooral daarin gelegen dat nog eens duidelijk wordt gemaakt hoe zwaar in de twintigste eeuw de offers konden zijn die door de echtgenote van een predikant gebracht moesten worden, zeker wanneer de verhoudingen in het huwelijk slecht waren en de zorg voor een groot gezin vrijwel exclusief op haar neerkwam.

In vergelijking met Kristine Groenhart heeft Jur Kerssies gekozen voor een opzet waarin de invulling van kerkelijke en maatschappelijke functies juist wel veel aandacht krijgt. *Thomas Jan Kerssies* is gebaseerd op nauwkeurige annotatie van de bronnen. Ook dit boek is met affectie geschreven, maar anders dan *Leer mij je liefhebben* wordt er niet naar gestreefd om de hoofdpersoon te volgen in de intiemste aspecten van diens persoonlijke leven. Jur Kerssies geeft daar twee overtuigende argumenten voor. Allereerst is er de nuchtere constatering dat zelfs een rijk voorzien archief doorgaans slechts een glimp van te zien geeft van iemands diepste wezen. Daar komt een zienswijze bij die representatief is voor het gereformeerde engagement